

Ekai Txapartegi

FILOSOFIAN DOKTOREA

Biloben maitasuna

Euskararik gabe izan gaitezke euskaldun. Eta euskararik gabe izan gaitezke zoriontsu. Ados. Orduan... ez zaigu funtsezkoa euskara?

Berlin eta Kay antropologoen *Basic Color Terms* liburua argitaratu zutenetik, duela 40 urte, giza-gogo unibertsalaren tesia gailendu izan da akademian. Azken bost urteetan ordea egoera erabat iraui da. Dagoeneko psikologia kognitiboak eta antropologiak frogatutzat ematen dute hitzek kategoria kognitiboak moldatzen dituztela. Eta frogatutzat ematen da, halaber, hitzek hautematea, pentsamendua eta memorian eragiten dutela. Aberastasun linguistikoa aberastasun kognitiboa ere bada hortaz.

Horrek bere isla du gure sentimenduetan. Umekiek, esate baterako, amaren sabelean daudela bereizi egiten omen dituzte soinua eta hizkuntza. Eta haur jaioberriek berehala bereizten omen dituzte norberaren hizkuntza eta beste hizkuntzak. Haurrak erosoago, lasaigo eta babestuago sentitzen dira ama hizkuntzak inguratzen dituenen.

Aurrerapauso bikainak eman dituzte zientzia kognitiboek azken urteotan ama hizkuntzaren eragin emozionala eta kognitiboa frogatzeko. Eta ondorio honetara iritsi dira: hizkuntza batean edo bestean ez da berdin pentsatzen. Ez

EGOTZ LASA

da gauza bera euskaraz edo Guugu Yimithir-eraz pentsatzea. Izan ere, *mentalese* edo giza-gogo unibertsala gehiegi puztu da. Hizkuntza naturalak ez dira ideia unibertsalen garraiolari hutsak, hizkuntza naturalek pentsamendua transmititzeaz gain pentsamendua moldatzen dutelako.

Eraunsi unibertsalistaren erdian Joxe Azurmendik adibide honekin ilustratu zuen, orain zientzia kognitiboek frogatutzat ematen duten ama hizkuntzaren eragina pentsamenduan: “Gauza bat da koloreak nola bereiztera ohituak dauden eskolako maneran, eta nola bereizten dituzten praxian. Gorringoak ez al duen askorentzat gorria izaten jarraitzen, eta ez al duen segitzen behi gorriak egoten Euskal Herri osoan, eta karaitzak ez al diren oraindik urdinak toki askotan”.

Azken batean, zientzia kognitiboak zera esaten digu: euskararik gabe izan zaitezke euskaldun eta zoriontsu. Baina ezingo zenukete orain zareten euskaldun hauek izan. Beste batzuk izango zinatekete. Beste izaera batekin, beste jarrera eta joera batzuekin, mundua hautemateko, pentsatzeko, oroitzeko eta sentitzeko beste modu batekin. Eta horregatik, hizkuntza kentzen badizuete, zuen bilobek ez zaituztete berdin ulertuko eta ez zaituztete berdin maiteko. ■

« Zientzia kognitiboak zera

esaten digu: euskararik

gabe izan zaitezke euskaldun

eta zoriontsu. Baina ezingo

zenukete orain zareten

euskaldun hauek izan. Beste

batzuk izango zinatekete.

»

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Da bizi dugun hau. Nekez joanen zaigu aste bat, biktimak hitzaren estalpean mintzo den profesionalaren baten mezu publikoren bat entzun gabe. Ez dira gutxi zelatan bizi direnak, tribunaletara nor eramango xede. Aski da irрати azkarren sintonietan bidaiatu ongi informatuta bizitzeko. Nik harrapatutako azkenak, PSEko Eguiguren zuen ardatz, Batasuneko zuzendaritzaren aurkako epaiketaren bere parte-hartzea zela-eta. Biktima zenbait ordezkatzaren duen elkarteak salatu omen du Batasuneko bailitzan. Eta esatariek berria formalki eman ondoan, hasi dira tertuliano orojakileak honetaz

Biktimen aroa

eta hartaz salaketaren komenigarritasuna baloratzen. Horretan zeudela, elkarteko zuzendaritzako batek hots egin eta zuzenean mintzatzeko aukera eman diote. Eguiguren jaunak egina terrorismoarekin kolaboratzea omen. Kotxea aparkatu eta nire zereginetara egin dut. Bidasoa ibaia nuen begi aurrean, Zabaltza gogoan eta Felipe Gonzalez elkarriketarenak, ezta uretan nola sartu dituztenak danbaka. Ez da posible, ezin liteke errepikakorren musika soilean urtu dut nirea, lanak eskatzen zidan kontzentrazioari atea ireki ezinik. Bakoitza bere minek bizi dute eta konponketaren hastapenetik urrun. Ezin dugu hau ere profesionalen esku utzi. ■